

Ageism in Society Güzin Yasemin TUNÇAY

Department of Child Development, Faculty of Health Sciences, Çankırı Karatekin University, Çankırı, TURKEY

ABSTRACT

Ageism is positive or negative discrimination individuals on the basis of their age and is one of the types of discrimination. From the past to the present, there have been changes in the way society views youth / children. In the past, when children were employed in the factory as workers, absolute authority was established on them; nowadays the child is placed in the center of the family and is considered as an independent individual. Attitudes towards the elderly individual changed over time and from culture to culture. Generally, elderly individuals are respected by society and thought to be experienced. However, there are also negative attitudes towards the elderly. One of these examples is that the thought of the elderly is not taken or not talked to him with the idea that he will not understand. In the past, the child and the elderly were evaluated within the same scope. Today, this situation is explained with the concept of aging and people are discriminated against only because of the elderly. Aging is a discrimination that involves both young / children and elderly discrimination. In daily life, people can only be exposed to discriminatory attitudes depending on their age whether they are aware or not. The fear of aging should be mentioned. Individuals are afraid of the aging of their family members due to both the problems of old age and the problems they will have in providing care to the elderly individual. This condition is called Gerontophobia. Gerontophobia is the general rejection of old and old age in the society. In this review will give general information about ageism and the viewpoint of the society to child and aged.

Key words: Aged, Ageism, Child, Elderly discrimination.

Toplumda Yaşa Bağlı Ayrımcılık

ÖZET

Yaşa bağlı ayrımcılık (yaşçılık), kişilere yaşa dayalı yapılan olumlu veya olumsuz davranışlardan oluşan bir ayrımcılık türüdür. Geçmişten günümüze kadar toplumun gençlere/çocuklara bakış açılarında değişiklikler meydana gelmiştir. Geçmişte çocuklar işçi olarak fabrikada çalıştırılıp, üzerinde mutlak otorite kurulurken, günümüzde çocuk ailenin merkezine yerleştirilmiş ve bağımsız bir birey olarak kabul edilmektedir. Yaşlı bireye ilişkin tutumlarda da zamanla kültürden kültüre değişiklik göstermiştir. Genellikle yaşlı bireyler toplum tarafından saygı gösterilen, deneyimli olduğu düşünülen bireylerdir. Buna rağmen yaşlıya ilişkin olumsuz tutumlar da söz konusudur. Yaşlının herhangi bir konu hakkında fikrinin alınmaması ya da anlamayacağı düşüncesi ile onunla konuşulmaması bu örneklerdendir. Geçmişte çocuk ve yaşlı aynı kapsamda değerlendirilmiştir. Günümüzde de bu durum yaşçılık kavramı ile açıklanmakta ve insanlara sadece yaş (genç ya da yaşlı olması) nedeniyle ayrımcılık yapılmaktadır. Yaşçılık kavramı çocukları ve gençleri de kapsayan bir ayrımcılık iken yaşlı ayrımcılığı kavramı ise yaşlı bireylere özgü olarak tanımlanmıştır. Günlük hayatta da ister farkında olarak ya da olmayarak insanlar sadece yaşına bağlı ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Konu kapsamında yaşlanma korkusundan da söz etmek gerekir. Bireyler hem yaşlılığın getireceği sorunlar, hem de yaşlı bireye bakım vermede yaşayacağı sorunlar nedeniyle aile üyelerinin yaşlanmasından korkmaktadır. Bu durum Gerontofobi olarak adlandırılmaktadır. Gerontofobi, toplumda genel olarak yaşlı ve yaşlılığın kabul edilmemesidir. Bu derlemede yaşlılara ve çocuklara ilişkin toplumun bakış açısı ve yaşçılık/yaşa dayalı ayrımcılık ile ilgili genel bilgiler verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, Yaşçılık, Yaşlı, Yaşlı ayrımcılığı.

GİRİŞ

Genç olmak ve sonrasında yaşlanmak fizyolojik olarak her canlıdan beklenen bir süreçtir. Bireyin genç ya da yaşlı olması toplumun o bireye olan tutumunu etkilemektedir. Bu tutum toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık gösterebilmekte ve bu tutum olumlu ya da olumsuz olabilmektedir. Bu tutuma yaşçılık kavramı denilmektedir. Bireylere yaşçılık yapılması ise yaşlı ayrımcılığına neden olmaktadır.

1. Çocukluk ve Bir Birey olarak Çocuğa Bakış Açısı

Aristo, çocukluk dönemini insan yaşamı içerisinde bir felaket olarak tanımlamıştır. Aristo'ya göre ve ona göre insan yaşamını tehlikeye sokabilecek her türlü zorluklar, kazalar ve hastalıklar arasında çocukluk dönemi de yer almaktadır. Aristo, davranışlarında akli kullanmadığı için erdeme ulaşamayan çocuğun kendi haline bırakıldığında mutsuzluk ve huzursuzluk ortaya çıkaracağını düşünmüştür (Akt. Aral ve Sağlam 2016). Orta Çağda çocuklara kötü davranılırdı ve yaygın çocuk imgesi de mal veya kölelik ideolojisi ile tutarlı olan bir eşya ya da bir mülk idi (Kadan 2019). Sömürgecilik zamanlarında, çocuklar az ücret ile çalıştırılacak bir ticari kazanç olarak görülmekteydi. Sosyal reform hareketi, çocuk imgesini az ücret ile çalışan fabrika işçiliğinden, fabrikada çalışan çırak imgesine dönüştürmüştür. Çocuklar, fabrikaya gönderilmek yerine fabrikada çalışmak üzere eğitilmek için okula gönderilirdi (Elkind 1999). Orta çağda çocuklar ve yaşlılar toplumun sosyal açıdan güçsüz ve ekonomik bakımından değersiz üyeleri olarak görülmüşlerdir. Çocukların ve yaşlıların üretime erişkinler kadar katkıda bulunamamaları, çocukluk ve yaşlılık dönemlerinin önemsiz olduğunun düşünülmesine neden olmuştur (İnal 2014).

Geçen yıllar içerisinde çocuğa bakış açısı ve çocuğun eğitiminde değişiklikler meydana gelmiştir. Geçmişteki bu tutumlar günümüzde çocuk istismar ve ihmal kapsamında değerlendirilmektedir (Kaytez, Yüceliyiğit ve Kadan 2018).

Maria Montessori [İtalya'da ilk kadın tıp doktoru unvanını alan ve bilgi aktarmak dışında çocuğun araştırma ve öğrenme isteğini uyandırma amacı olan Montessori eğitimin öncüsü olan bilim insanı (Mutlu ve ark. 2012)], çocukların anne babalar tarafından değil profesyonellerce eğitilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Ona göre çocuk eğitimi, çocukların

gittikçe gelişen zihinsel güçlerine yeterince değer vermeyen eğitilmemiş anne babalara bırakılmayacak kadar önemlidir (Elkind 1999). Çocukların belirli kişiler tarafından eğitilmesi konusuna, dünya genelinde az uygulanan, en geniş katımlı ve en uzun ömürlü olan ve İsrail'de bulunan Kibbutz sistemini örnek vermek mümkündür. Bu sistemde para kullanılmamakta, kimsenin özel mülkiyeti bulunmamakta ve herkes toplumun kalkınmasına katkı vermektedir. Kibbutz sisteminde yeme içme, çocuk ve yaşlı bakımı gibi pek çok aktivite ortaklaşa yapılmaktadır. Kibbutz çocukları belli bir yaşa kadar ortaklaşa büyütülmektedir. Bu sistemde anne, çocuğunu ilk 6 hafta emzirmekte, sonra anne sütü azaltılarak çocuk bir bakım merkezine alınmaktadır. Burada çocukların eğitimleri uzman pedagoglar (bir tür vekil anne) tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu arada, anne-baba çocuğuyla olan iletişimini kesmemekte ve çocuğunu bakım merkezinde ziyaret edebilmektedir. Söz konusu bu uygulamada son yıllarda değişiklik yapılmıştır. Günümüzde çocuklar aileleriyle ya daha uzun zaman geçirmekte ya da çocuklar ailelerinin yanında ikamet etmekte olup günün büyük bir kısmını bu merkezlerde geçirmektedirler. Bu şekilde çocukların, ebeveynleri ile ilişkileri sınırlandırılarak kurumsal olarak yetiştirilmeleri sağlanmaktadır (Şahin ve Taşlıgil 2012; Tezcan 2017). Kibbutz ve Kibbutz olmayan çocukların genel gelişim ve toplumsal olgunluklarına bakıldığında Kibbutz olmayan çocukların her iki bakımdan daha iyi durumda oldukları saptanmıştır. Devamında yapılan araştırmalarda Kibbutz olan ve olmayan çocuklar arasındaki farkın ortadan kalktığı görülmüştür (Akt. Tezcan 2017).

Geçmişten günümüze çocuk eğitiminde yaşanan olumlu değişimlere Maria Montessori tarafından geliştirilen eğitimin ciddi katkısı olmuştur. Bu eğitimde çocuklar bağımsız bir birey olarak kabul edilmekte, çocukların toplumsal ve duysal gelişimleri desteklenmekte, böylece gelecek yaşamlarında çevrelerine ve kendilerine saygı duyan, sorumluluk sahibi, toplumla uyumlu bireyler olmaları amaçlanmaktadır (Mutlu ve ark. 2012). Bu yönüyle bakıldığında geçmişte çocuğa olan bakış açısı, çocuk üzerinde mutlak otorite olarak kendini gösteren değersiz bir işçi anlayışından, günümüzde çocuğu merkeze alan, bağımsız bir birey olarak kabul edilen anlayışa değişmiştir (Elkind 1999 ; Aral ve Sağlam 2016).

2. Yaşlılık ve Yaşlı Bireye Bakış Açısı

Dünyada ve Türkiye’de yaşlı nüfus oranı gün geçtikçe artmaktadır. Yapılan çalışmalar doğurganlığın azalması ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak sağlık hizmetlerinin gelişmesinin neden olduğunu göstermiştir (Canatan 2015; Kaptan 2017). Yaşlılık yaşamın diğer evreleri gibi doğal ve kaçınılmaz bir olgudur. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından yaşlılık üç evrede tanımlanmış ve ihtiyarlık kelimesinin kullanılmaması gerektiği bildirmiştir (Kaptan 2017):

- 65-75 yaş arası genç yaşlılık evresi
- 75-85 yaş arası orta yaşlılık evresi
- 85 yaş ve sonrası ileri yaşlılık evresi

Yaşlanma, her canlıda görülen, tüm işlevlerde azalmaya neden olan evrensel bir süreçtir. Biyolojik (fizyolojik) yaşlanma, yaşlanmaya bağlı olarak insan vücudunun yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen değişikliklerdir. Duygusal yaşlanma, hayata bakış açısı, yaşam görüşündeki değişiklik ile yaşam şeklindeki değişimdir. Sosyal yaşlılık toplumdan topluma, kültürden kültüre göre farklılık gösteren bireyin toplum içindeki hayatı ile yakından ilgilidir. Sosyal yaşlılıkta bireyin çalışma ve sosyal işlerdeki gücü azalmış ya da kaybolmuştur (Kaptan 2017).

Günümüzde, birçok toplumda insanların toplumsal statüsü, cinsiyetine bakılmaksızın yaşlandıkça yükselir, yaşlılar bilge kişi, geleneklerin sürdürülmesini sağlayan deneyimlerinden yararlanılarak hürmet ve saygı gösterilen kişilerdir (Bulut, 2015; Karadakovan, 2014). Ancak tarihsel süreçte yaşlı insanların saygınlığı, güçlü değişimlere maruz kalmıştır. Belli yaşa ulaşan insanların toplumda gördüğü değer, bulunduğu çağda ait oldukları toplumsal sınıfa ve cinsiyetlerine göre değişmiştir (Bulut 2015). Yaşlılık, kültürlere göre farklı anlamlar verilen bir dönemdir. Bazı kültürlerde, belli yaşa ulaşan bireyler çok değerli olarak görülmüş, bazı kültürlerde ise özellikle de kaynakların sınırlı olduğu dönemlerde yaşlıların varlığı o toplum için yük olarak görülmüştür (Bulut 2015; Karadakovan 2014). Eskimoların yaşlıları, güçten düşüncü intihar yoluna başvururdu. Kararlaştırılan günde yaşlı erkek, canlı olarak toprağa gömülür, gömülmeyi kabul etmeyen yaşlı, ailenin yüz karası olarak görülürdü. Eskimoların yaşlıları ölüme terk ettikleri de bilinmektedir. Afrikadaki bir yamyam kabilesinde ise yaşlı bireyin bir ağaca tırmanması beklenir, bunu yapabilen yaşlı, kabilenin en değerli kişisi olarak kabul

edilerek saygı gösterilirdi, ağaca tırmanamayacak duruma gelen yaşlı da kabile tarafından yenilmekteydi (Dedeli ve Kaptan 2017).

3. Yaşlılık

Yaşlılara ve çocuğa bakış açısı dönemden döneme, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Bu farklı bakış açısının sonucunda yaşlılık (yaşa bağlı ayrımcılık) kavramı geliştirilerek hem olumlu (pozitif), hem de olumsuz (negatif) anlamda literatürde kullanılmaya başlanmıştır (Buz 2015). İnsanlar cinsiyetleri, cinsel yönelimleri ya da inançları nedeniyle ayrımcılığa uğrayabildikleri gibi, sadece yaşları nedeniyle de iş yaşamında, insanlarla olan ilişkilerinde veya hizmet alırken ayrımcılığa maruz kalabilmektedirler. Yaşlılık (ageism), ırkçılık (racism), cinsiyetçilik (sexism) ya da türçülük (speciesism) gibi bir ayrımcılık biçimidir (Çayır 2012).

Ayrımcılık, bir gruba ve/veya grubun üyelerine karşı olan önyargılar nedeniyle hissedilen olumsuz duygular ve buna bağlı olan tutum ve davranışlardır. Önyargıda kişiye, bireysel değil, kişinin ait olduğu grup nedeniyle gelişen olumsuz tutumları içermektedir. Örneğin evin önündeki park halindeki arabaya çarpan bir komşu ile yaşanan tartışma ve sonrasında gelişen sınırlı iletişim kişilerarası ilişkilerdeki sıradan bir çatışmaya örnekken, arabaya çarpan kişinin kadın olması nedeniyle kadın şoförlere karşı gelişen önyargılarla durum bir ayrımcılık örneğine dönüşmektedir. Belli bir gruba yönelik olan ayrımcılık bazı durumlarda da gerçeği yansıtabilir. Örneğin, kadınlar teknik konularda erkeklerden daha az becerikli olabilir. Bu da kadın ve erkeklere sunulan imkanların eşit olmamasından yani toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklanabilir. Kadınlara ve erkeklere atfedilen ve cinsiyetler arası eşitsizliğin (cinsiyetçiliğin) meşrulaştırılmasına yol açan pek çok nitelik (kadınlar için yumuşak, pasif, güçsüz, erkekler için sert, aktif, güçlü gibi), kadın ve erkek olmanın doğasından değil, toplumsal cinsiyet rol beklentilerinden kaynaklanmaktadır. Ayrıca bir gruba atfedilen özelliklerin gerçeği yansıtmaması da ayrımcılığı haklı göstermemektedir. Yaşlılar yavaş hareket ederler; algılama yetileri ve hızları yavaşlamıştır. Toplu taşıma aracı kullanan bir şoförün, “yaşlılar işimi yavaşlatıyor” düşüncesiyle yaşlı bireylerden hoşlanmaması ve onlara diğer yolculara göre daha tahammülsüz davranması ayrımcılığa bir örnektir (Göregenli 2012).

Yaşçılık, yaşlinın yanı sıra gençleri ya da çocukları da kapsayan bir kavramiken, yaşlı ayırmıcılığı sadece yaşlı bireylere karşı olan tutumları kapsamaktadır. Yaşlılara yönelik ayırmıcılıkta bireyin üretici konumdan tüketici konuma geçmesi, toplumdaki rol kaybı ve toplum için bir yük olarak görülmesi nedeniyle yapılan ayırmıcı tutumdur. Yaşçılık tutumunda bulunan kişilerin; genel olarak yaşlıları bağımlı ve bakıma muhtaç olarak algıladıkları görülmektedir. Yaşlinın muhatap alınmaması ve sosyal hayattan dışlanması ayırmıcı tutuma verilebilecek örneklerdir. Yaşlılığın bunama ile eşanlamlı görülmesi, alınan kararlarda yaşlı insanın görüşünün alınmamasına neden olmaktadır. Yaşlinın istismar ve ihmal edilmesi de yine yaşçılık tutumuna bir örnektir (Buz 2015). Yaşçılık ile ilgili yapılan bir araştırmada yaşlıların en çok çocukları tarafından ayırmıcı muameleye maruz bırakıldığı bulunmuştur. Araştırmaya göre yaşlıların çocukları tarafından maruz kaldığı ayırmıcı tutum teknolojiden anlamadığına dair inanç ile ilgilidir. İkinci sırada gelen yaşçılık tutumu “sen karışma, akıl verip durma, konuşma, müsaade et ben de konuşayım” şeklinde ifadeler ile tanımlanmaktadır (Yıldız, Ömeroğlu ve Terim 2017).

Yaşlı ayırmıcılığının olumsuz etkilerinden bir tanesi de yetişkin bireylerde yaşlanma korkusuna neden olmasıdır. Bireyler yaşlılığın getireceği sorunlar nedeniyle hem yaşlanmaktan hem de yaşlı bireye bakım vermede yaşanabilecek sorunlar nedeniyle aile üyelerinin yaşlanmasından korkmaktadır. Bu durum Gerontofobi olarak adlandırılmaktadır. Gerontofobi, yaşlılık korkusu ve toplumda genel olarak yaşlı ve yaşlılığın kabul edilmemesidir. Yaşlılığa ilişkin toplumda gerçek olmayan önyargılar, yersiz korkuların yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durum hem gençler arasında yaşlanma korkusuna, hem de yaşlı ayırmıcılığına neden olmaktadır. Yaşlı ayırmıcılığı da Gerontofobi kavramının ilerlemiş halidir (Karadakovan, 2014). Yıldız ve ark. (2017) tarafından yapılan bir araştırmada, yaşlıların, yaşlılığı tanımlamasında tecrübeyi (%18.4) ön plana almalarına karşın çevresindekilerin büyük farkla tecrübeyi başa koydukları (%40.9) saptanmıştır.

Yaşlı ayırmıcılığın sağlık hizmetlerinde de, sağlık sorunlarının önemsenmemesi, sağlık hizmetlerinden ayrılan paydan yeterince yararlanmaması gibi olumsuz yansımaları olabilmektedir (Karadakovan, 2014). Bazen hastalık, ileri yaş ile beraber gelen doğal bir süreç olarak görülmektedir. Yaşlinın yakın zamandaki ölüm beklentisi nedeniyle tıbbi tedavinin

gereksiz olduğunu düşünme eğilimi olabilmektedir.

Gençlere yönelik olan yaşçılıkta ise, yaş nedeniyle fikirlerini önemsememek, deneyimsizliklerine yönelik yetersizlik vurgusunda bulunmak şeklinde olabilir (Buz 2015). 25 ve 40 yaşlarında iki kişinin iletişimde “dünkü çocuk mu bunları yapacak?”, “bu çocuk mu beni eleştiriyor” gibi ifadeler yaşçılık tutumuna örnektir. Bunun dışında aynı yaşta olmasına rağmen bazı olaylar bireylere olan tutumu değiştirebilmektedir. Örneğin erken yaşta evlenmiş, erken yaşta çocuk sahibi olan bireyler sosyolojik açıdan daha yaşlı algılanabilir. Bu durum nikah büyüğü olarak adlandırılmaktadır (Kaptan 2017). Sadece toplum değil, kişinin kendisi de evlenince ve çocuk sahibi olunca daha yaşlı hissedebilir ve buna uygun olarak davranması gerektiğini düşünebilir. “Boyunca çocuğu var”, “evli barklı kocaman insan” gibi cümleler rakamların ötesinde bireyin yaşını ifade etmek için kullanılmaktadır. İnsanların davranışları da toplumsal beklentilere göre değişiklik göstermektedir. Örneğin erken yaşta çalışmak ve ailesinin geçimine katkı vermek zorunda kalan bir çocuk ile aynı yaşta olup sadece derslerini çalışması beklenen bir çocuğun davranışları birbirinden farklı olacaktır. Çalışan çocuk, erişkin bir kişinin rolünü erken üstlenmek zorunda kalmıştır.

Nadide Hayat (Anonim 2015) filminde olduğu gibi eşi vefat eden bir kadından evinde oturup torununa bakması beklenmektedir. Filmde de Nadide toplumun ondan beklediğinin tam tersi bir tutum sergilemekte, kendi için bir şeyler yapmaya ve yarıda bıraktığı üniversiteyi bitirmeye karar vermektedir. Bunu da şu sözlerle açıklamaktadır: “Bu hayat benim ama yarısını başkaları için yaşadım, geriye ne kadar ömrüm kaldı bilmiyorum, belki 40 yıl, belki bir gün, geriye kalan hayat benim ve ben artık nasıl istiyorsam öyle geçecek” filmde yaşçılığın yanı sıra cinsiyetçilik tutumunun ele alındığı söylenebilir. Çünkü filmde Nadide’den beklenenler aynı zamanda tek başına yaşayan yaşlı bir kadından toplumun beklentilerini yansıtmaktadır.

Orta çağda çocuklar ile yaşlılar aynı kefeye konulmaktaydı (İnal 2014), günümüzde de bu durum yaşçılık kavramı ile açıklanmaktadır. Yaşlı ya da genç olmanın bulunulan duruma göre olumlu ya da olumsuz etkileri olabilmektedir. Örneğin, iş başvuruları sırasında bireyin deneyimli olması istenmekte, dolayısıyla bireyin genç olması istenmeyebilmektedir. Bunun

yanı sıra çalışanın enerjik olması istendiğinden yaşlı bireye de olumsuz yaklaşılabılır (Çayır 2012). Yaş, bir rakam olarak objektif bir durum olmasına rağmen, yaşlılık, gençlik vs. kavramlar görecelidir. Bazı durumlar için birey yaşlı kabul edilirken, başka bir durum söz konusu olduğunda aynı bir birey genç kabul edilebilmektedir. Örneğin, 10 yaşında bir çocuk, belirli sorumlulukları almak için yeterince büyük, iş kurmak ya da evlenmek için küçüktür. Bir birey için yaşıyla ilgili söylenen sıfatlar, kişinin yaşına olumlu ya da olumsuz vurgu yapmak için kullanılabilir. Örneğin 40 yaşındaki bir birey için "olgun", "deneyimli" denilmesi olumlu anlamda kullanılırken, aynı kişi için söylenen "yaşlı" sıfatı olumsuz anlam vermek olabilir. Günlük hayatta ister farkında olunsun, ister farkında olunmasın bu şekildeki ifadeler ile yaşlılık dili kullanılmaktadır.

SONUÇ

Yaşlılık; ırkçılık, cinsiyetçilik ve türçülük gibi ayrımcı kavram örneklerinden bir tanesidir. Bu tutum ile verimli olabilecekken toplumdan izole olan yaşlılar ve başarılı olabilecekken arka planda bırakılan gençler olabilmektedir. Günümüz koşullarında, teknolojinin de gelişmesi ile insanın ömrü uzamış ve yaşlı nüfusu git gide artmıştır. Yaşlı bireylerinin geçmişe kıyasla, üretici konumunda daha uzun zaman yer alacağı düşünülmektedir. Ayrıca günümüz teknoloji çağında ister genç olsun, ister yaşlı olsun kişinin elde edebileceği başarı sadece insanın hayal gücü ile sınırlıdır.

KAYNAKLAR

- Anonim (2015) Nadide Hayat, Yönet.: Çağan Irmak, erişim adresi:<http://www.beyazperde.com/filmler/film-239946/>, erişim tarihi: 2.1.2020.
- Aral N, Sağlam M. (2016). Tarihsel Süreç İçerisinde Çocuk ve Çocukluk Kavramları. Çocuk ve Medeniyet, 2, 43-56.
- Bulut M. (2015). Kültürel Bağlamda Yetişkinlik ve Yaşlılık. Yetişkinlik ve Yaşlılık, Gelişimi ve Psikolojisi, Ed.: Hasan Bacanlı, Şerife (Işık) Terzi, Açılım Kitap, 3. Baskı, İstanbul, s.398-400.
- Buz S. (2015). Yaşlı Bireylere Yönelik Yaş Ayrımcılığı. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Bahar-2015 Cilt:14 Sayı:53, 268-278.
- Canatan A. (2015). Yaşlılar ve Toplum. Yetişkinlik ve Yaşlılık, Gelişimi ve Psikolojisi, Ed.: Hasan Bacanlı, Şerife (Işık)

- Terzi, Açılım Kitap, 3. Baskı, İstanbul, s. 359.
- Çayır K. (2012). Yaşlılık/Yaşa Dayalı Ayrımcılık. Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Derleyenler: Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 393, 1. Baskı, İstanbul, s. 163-174.
- Dedeli Ö, Kaptan G. (2017). Yaşlılık ve Yaşlanmanın Sosyolojik Yönü. Geriatriye Çok Yönlü Bakış. Ed.: Gülten Kaptan, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s. 236.
- Göregenli M. (2012). Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıpyargı ve Ayrımcılık. Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar, Derleyenler: Kenan Çayır, Müge Ayan Ceyhan, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 393, 1. Baskı, İstanbul, s. 17-27.
- Elkind D. (1999). Çocuk ve Toplum, Çocuk ve Toplum-Gelişim ve Eğitim Üzerine Denemeler. [Images of the Young Child] Çev: Demet Öngen, Ankara: Ankara Üniversitesi çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları, s. 35-40.
- İnal K. (2014). Çocuk ve Demokrasi. Ayrıntı Yayınları, birinci basım, İstanbul.
- Kadan G. (2019). Çocuk haklarına yönelik nitel araştırma deseninde yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Eurasian Journal of Health Science, 2(2):88-98.
- Kaptan G. (2017). Yaşlanma ve Yaşlılıkla İlgili Tanımlamalar. Geriatriye Çok Yönlü Bakış. Ed.: Gülten Kaptan, Nobel Tıp Kitabevleri, İstanbul, s. 2-3,6, 9-10.
- Karadakovan A. (2014). Yaşlı Sağlığı ve Bakım, Akademisyen Kitapevi. Ankara, s.17-18.
- Kaytez, N , Yüceliyigit, S , Kadan, G . (2018). Çocuğa Yönelik İstismar ve Çözüm Önerileri. Avrasya Sağlık Bilimleri Dergisi , 1(1) , 18-24 .
- Mutlu B, Ergiş A, Bütün Ayhan A, Aral N. (2012). Okul Öncesi Dönemde Montessori Eğitimi. Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi, 1, 3, s. 113-128.
- Şahin G, Taşlıgil N. (2012). Kolektif İşletme Tiplerine Tipik Bir Örnek: Kibbutzlar. Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (9): 213-229. DOI: 10.14520/adyusbd.279
- Tezcan M. (2017). Çocuk Sosyolojisi. 3. Baskı, Anı Yayıncılık, Ankara, s. 11-12.
- Yıldız R, Ömeroğlu G, Terim N. (2017). Yaşlı Penceresinden Yaşlı Ayrımcılığı: Bursa ve Yalova Örneği. Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AEÜSBED) 3, 2, s. 313-329.